

INTERVIU

Florin Cîntic: „România la aproape 100 de ani de la Trianon”

(Florin Cîntic: “Romania 100 Years from Trianon”)

Interviu realizat de Dr. Ioana DRĂGULIN,
Muzeograf, Muzeul Național Cotroceni

Abstract: *During this interview, the historian Florin CÎNTIC remembers, lucidly through the critical analysis, the most important moments that the young Romanian state experienced during the negotiations of the Paris peace treaties. CINTIC felt the need to bring back to the memories of the contemporaries that the realization of the Great Romania was not an easy process, and that the recognition of the union acts was difficult. It was the merit of the Romanian diplomacy, of the determined decisions taken from Bucharest and of favorable conjunctions at the international level.*

Keywords: *World War I, Paris peace treaties, self-determination, Great Britain, Trianon.*

Ioana Drăgulin: *Acest număr al revistei Polis este dedicat perioadei în care s-a desfășurat Conferința de Pace de la Paris din 1919. Aș dori să rememorăm puțin ceea ce s-a întâmplat acolo. Ce a câștigat România? A fost un noroc pentru ea sau a obținut ceea ce era firesc să se obțină?*

Florin Cîntic: *Tratatele de pace semnate la Paris, între 1919 și 1920,*

*au consfințit crearea statelor independente, coagulate pe majorități etnice, ridicate pe ruinele fostelor imperii multinaționale care dominaseră Europa, așa cum fusese ea stabilită după Conferința de la Viena din 1815. Uriașa restructurare politică și geografică a fost posibilă grație președintelui american Woodrow Wilson, cel care, pe 8 ianuarie 1918, se adresa Congresului cu celebra *Declarație în**

14 puncte, prin care fixa condițiile restabilirii păcii după Primul Război Mondial. Pentru țările mici din Europa Centrală și de Sud-Est, precum România, punctul 10, privind „autodeterminarea”, a fost crucial, pentru că a deschis calea legală pentru construcția unui stat modern complet, care să includă și teritoriile unde românii erau majoritari. În ciuda oscilațiilor lui Ionel Brătianu, cel care, ignorând sfaturile generalului Berthelot, a forțat armistițiul și venirea la guvernare a filogermanului Marghiloman, care a semnat acordul umilitor cu Puterile Centrale (martie 1918), precum și a destrămării armatei țariste sub loviturile terorismului bolșevic, care a infiltrat-o și a ruinat-o, România se salvează miraculos, în ultimul ceas de la statutul de învins. Grație aceluiași Berthelot, care, aflat în Bulgaria la comanda Armatei Dunării, eliberează Bucureștiul pe 1 noiembrie și îl sfătuiește pe Regele Ferdinand să declare război Puterilor Centrale, denunțând Tratatul de la Bufta. Ceea ce acesta și face, pe 10 noiembrie, cu o zi înainte de capitulare. Astfel încât, prin acest artificioz ingenios, ora 11.00 din data de 11.11.1918 ne prinde de partea Antantei, fiind astfel îndreptățiți la aplicarea principiului autodeterminării. Principiu acoperit formal de adunările populare din provinciile românești care au plebiscitat dorința de a se uni cu Regatul României. Tratatul de pace de la Paris au consfințit această stare de fapt, grație presiunilor diplomatice franceze (stimulate de infatigabilul general Berthelot și de prim-ministrul

Clémenceau), a demersurilor reprezentanților Guvernului român: Ion. I.C. Brătianu (bătăios și revanșard) și Alexandru Vaida-Voievod (mason abil, conciliant și diplomat), a memoriului despre Transilvania făcut de Iuliu Maniu, care a spulberat pretențiile contelui Teleki, a farmecului persuasiv al Reginei Maria și, desigur, nu în ultimul rând, a armatelor românești care au ocupat Budapesta, pe 4 august 1919, alungând banda bolșevică a lui Béla Kun și care au părăsit teritoriul maghiar abia în aprilie 1920, când a fost garantată semnarea Tratatului de la Trianon cu granițele desenate de Emmanuel de Martonne, cel mai mare geograf al timpului și, trebuie spus, un mare prieten al românilor. Semnarea tratatelor a fost un proces greu și lent, în care a trebuit negociat fiecare pas și cu mari eforturi s-a ajuns la acest rezultat favorabil României. Este singura dată când diplomația românească a reușit să înfrângă (e drept, și cu ajutorul trupelor de ocupație din Ungaria) diplomația maghiară, mult mai profesionistă, branșată, persuasivă și fluentă inclusiv în zilele noastre.

În contextul perioadei istorice pe care o trăim, care se regăsește sub semnul Centenarului, cum considerați că a fost abordată tema Marelui Război în România? Care ar fi trebuit să fie rolul statului în analizarea acestei teme?

Tema Marelui Război nu putea fi abordată fără consecințele miraculoase pe care le-a avut pentru noi,

pentru că, altfel, sub raport militar, a fost un dezastru (cu excepția, desigur, a momentului astral din august 1917, când țăraniii destoinici, antrenați de Misiunea Franceză, au ținut eroic frontul la Mărăști, Mărășești și Oituz). Tâmbălăul demagogic și risipa înfricoșătoare care au însoțit acest program pe patru ani al guvernului sunt elocvente pentru incapacitatea politicianilor români de a gândi strategic, în perspectivă. Cu excepția scurtei perioade cât Departamentul Centenar a fost coordonat de Daniel Șandru, când s-a schițat un plan cu obiective, cu etape și cu termene clare, restul a fost o orgie de vorbe goale și de rezultate haotice (mai mult sau mai puțin efemere). Culmea este că singurele lucruri care au însemnat o minimă abordare critică, bazată pe documente și cu un impact educațional real, au fost proiectele Arhivelor Naționale, care au pus în valoare patrimoniul propriu, cu cheltuieli minime sau, de cele mai multe ori, cu buget zero. Când pui aceste lucruri în balanță cu, să zicem, spectacolul de stradă cu piesa *Vlaicu-Vodă*, jucat o singură dată de Teatrul Național București și pentru care se pretinde că au fost cheltuiți nici mai mult, nici mai puțin de 500.000 de euro, ce să mai zici? Față de risipa șocantă, aprobată dezinvolt de autoritățile centrale și locale, rezultatele sunt minuscule. Ce trebuia să facă statul? Să se gândească cu trei ani înainte, să finanțeze inteligent, astfel încât să scoată sinteze, ediții critice serioase care să rămână în biblioteci, să facă serii de documente relevante, să le traducă

profesionist și să le trimită marilor biblioteci ale lumii, spre exemplu. Să finanțeze dezbateri critice internaționale, nu gargară patriotardă, să sprijine desfășurarea unor astfel de evenimente la mari universități, cu impact autentic asupra mediilor academice universale, să aducă, pe scurt, adevărul în atenția românilor și a celor interesați de realitatea românească. Trebuia un program solid, cu licitații de proiecte care să urmărească ceva, adică un program cu proiecte convergente, articulate, nu dezmațul amatoristic pe care l-am văzut, unde au primit, ca de obicei, sume indecent de mari tot felul de trepăduși de partid și de abonați la banii publici, specializați în „para-ndărăt”.

Ce a lăsat Trianonul în această parte a Europei? Care ar fi meritele și lipsurile sale?

A lăsat secolului XX state naționale, inclusiv un stat republican Ungaria dorit de revoluționarii pașoptiști, și o tensiune etnică ce bolborosește când mai tare, când mai încet în regiune. A lăsat și un Tratat al Minorităților pe care România a fost obligată să-l respecte, odată ce și-a pus semnătura pe actul final, care este mai mult sau mai puțin pus în practică, dar care e un permanent motiv de tensiune și ceartă. A lăsat, de asemenea, o ură nestinsă și o umilință vie celor care fuseseră crescuți în ideea că sunt naturi superioare prin simpla lor apartenență la o națiune privilegiată, care transmit și azi nestingheriți, în limba proprie, în

școlile românești, revolta și nesupunerea fățișă față de „dictatul de la Trianon”. Și care, în baza loialității față de Germania, au pretins și au fost recompensați în 1940, prin rapturi teritoriale compensatorii, pentru a li se mai ostoi pentru câțiva ani orgoliul rănit de foștii stăpâni. Principalul merit a fost, desigur, construcția unor state moderne, efect al unei acțiuni intelectuale și politice de aproape un secol, de la Quinet și Michelet la pașoptiștii europeni și până la proiecte de țară de la începutul secolului XX. A consfințit juridic, de asemenea, prăbușirea inevitabilă a imperiilor europene, bazate pe asuprire națională și, desigur, nu e nicio surpriză că asistăm azi la o furibundă propagandă care țintește discreditarea spiritului național, a „parohialismului” și naționalismului retrograd și care lansează, prin ricoșeu, un amplu proiect de resuscitare a viziunii imperiale – în care națiunile componente „o duceau mult mai bine” (*sic!*) și unde erau „mai civilizate” – sau măcar de instaurare a unei reorganizări federative care să mimeze imperiul. Cum proiectul european încearcă să îndulcească întrucâtva limitările impuse de „Trianon” (cu stigmatizarea naționalismului etnic, nu și a celui imperial, francez, englez, rus sau austro-ungar!), cu linii de sprijin pentru creșterea puterii autorităților regionale și cu o atenuare a influenței centrului, vom vedea, cine știe, cum s-ar putea imagina în viitor un Trianon de semn schimbat spre beneficiul diplomațiilor revizioniste. Crimeea e doar un început!

Valorizează România astăzi Trianonul?

Nu, nimeni nu mai are azi habar de faptul că împărțirea Banatului a fost problematică, pretențiile Serbiei și ale României fiind în totală contradicție (Antanta a intrat în război de partea Serbiei) și că Oradea și Aradul le datorăm creionului lui de Martonne, care a spus că linia ferată ce le unește nu poate fi fragmentată de graniță și atunci a trasat granița pe după ea. De asemenea, trebuie reamintit că elitele politice centraliste de la București (începând, desigur, cu liberalii brătieni), au tratat de sus provinciile (mai ales Basarabia și Banatul) și au ignorat complet programul autonomist al Transilvaniei pe care Consiliul Dirigent condus de Iuliu Maniu îl revendicase. Ca urmare, vedem azi cum „Transylvania – Erdély Romania” își construiește pe banii noștri un brand separat, în care se autoprezintă drept „țara cea bună și civilizată”, în contrast cu o Românie săracă și deza-buzată, care face *breaking news*-urile negre, nutrind, firește, speranța că programul federalist al UE va fi vreodată pus în practică și că vor putea profita de el. În privința modului cum țara noastră a pus în aplicare obligațiile ce derivau din Tratatul Minorităților, după 1920 până azi, ar trebui o postare separată. Vorba românească „cu fundu-n două luntri” este suficient de expresivă pe acest subiect (măcar Franța și Ungaria au fost consecvente: nu l-au respectat deloc!).

Care mai este semnificația Trianonului în proiectul Europei unite?

Că obligația de a respecta tratatele internaționale revine doar țărilor mici. Realitatea recentă ne arată că, asemeni boabelor de popcorn în tigaia încinsă, identitățile naționale explodează rapid în condiții de înfierbântare la granițe, așa că trebuie să spunem adio visului

lui Churchill cu „Statele Unite ale Europei” și cu *melting pot*-ul aferent, care atenuează identitatea tribală, sublimând-o într-una „americană”, superioară. Noroc că acum războaiele se poartă pe internet și la televizor, nu în tranșee, manipularea și *fake news*-urile fiind mai eficiente decât gazul sarin. „Vom muri și vom fi liberi!”, ca la orice revoluție.

